

Дело C-88/24

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

2 февруари 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Juzgado de Primera Instancia n.º1 de Fuenlabrada (Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

31 януари 2024 г.

Ищец:

A.B.D.

Ответник:

Bankinter Consumer Finance, E.F.C., S. A.

Предмет на главното производство

Револвираща кредитна карта — Неравноправен характер — Преценка на неравноправния характер — Последници от евентуалното обявяване на недействителност

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Член 267 ДФЕС — Преюдициално запитване за тълкуване — Последници от обявяване на недействителността на неравноправна клауза — Допълнително обезщетяване на потребителя — Санкции — Пропорционалност на санкциите — Нелоялни търговски практики — Оценка на кредитоспособността на потребителя — Годишен процент на разходите (ГПР) — Непосочване на ГПР или на допълнителните допускания — Последници

Преюдициалните въпроси

1. Допускат ли член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори съдебна практика относно тълкуване на националното право, съгласно която, след обявяване на съответния договор за кредит за недействителен, кредитната институция има право да претендира от потребителя, освен връщане на предоставената главница и на законната лихва за забава, считано от датата на искането за плащане, също така и законна лихва върху усвоената от потребителя част от кредита, считано от датата на усвояването?

2. Допускат ли член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13 съдебна практика по тълкуване на националното право, разпространяваща оценката за неравноправност спрямо адекватността на цената, съгласно която, след обявяване на договора за кредит за недействителен, потребителят няма право да претендира от кредитната институция допълнително обезщетение, освен връщане на сумите, които след отчитане на цялата сума, получена от кредитора, надхвърлят размера на предоставената главница?

3. В случай, че дадена клауза или договор бъдат обявени за недействителни поради неравноправния им характер или поради неизпълнение на задълженията на кредитора, представлява ли пропорционална санкция по смисъла на Директива 93/13, на Директива 87/102/ЕИО на Съвета от 22 декември 1986 година за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно потребителския кредит и на Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета възлагането на кредитора на задължение да предостави обезщетение на потребителя, което при всички положения не може да бъде по-ниско от законната или от договорната лихва, ако същата е по-висока от законната, увеличени с пет пункта?

4. Допускат ли членове 8 и 23 от Директива 2008/48 тълкуване на националното право, съгласно което при неизпълнение от страна на кредитора на задължението му да оцени кредитоспособността на кредитополучателя, самото предвиждане на административни санкции изключва възможността за обявяване на договора за кредит за недействителен или за налагане на други гражданскоправни последици?

5. Може ли съгласно член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от Директива 93/13 един от елементите на преценката за неравноправност на начина на отложено плащане по револвиращ кредит да бъде обстоятелството, че търговецът не е предложил на потребителя възможността да избере като начин на погасяване плащане в края на месеца, който също е бил наличен в

продуктовата гама, или че е насочил потребителя да избере начин на погасяване чрез отложено плащане, поставяйки собствените си интереси над най-добрия интерес на потребителя?

6. Може ли съгласно член 4, параграф 2 от Директива 93/13 един от елементите на преценката на ясения и разбираем характер на договор за кредит за неопределен срок да бъде обстоятелството, че при посочване на годишния процент на разходите са пропуснати допълнителните допускания, които се използват за неговото изчисляване, или че тези допускания не са посочени в самия договор?

7. Допускат ли член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, както и член 15 от Директива 87/102 и член 23 от Директива 2008/48 национална правна разпоредба, съгласно която, в случай че в договора не се съдържа информация за годишния процент на разходите или за допълнителните допускания, използвани за неговото изчисляване, кредитната институция може да поиска от потребителя плащане на законна лихва в договорените срокове?

Посочени разпоредби от правото на Съюза

- Директива 87/102/ЕИО на Съвета от 22 декември 1986 година относно сближаването на законите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно потребителския кредит, в редакцията след изменението ѝ с Директива 90/88/ЕИО на Съвета: член 1а, параграф 7 и член 15.
- Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори, в редакцията след изменението ѝ с Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета: съображения 10 и 24, както и член 3, параграф 1, член 4, параграфи 1 и 2, член 6, параграф 1, член 7, параграф 1, член 8, член 8а, параграф 1, първо тире и член 23.
- Директива 2005/29/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета, в редакцията след изменението ѝ с Директива (ЕС) 2019/2161 на Европейския парламент и на Съвета: член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 11а, параграф 1.
- Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета, в редакцията след изменението ѝ с Директива 2011/90/ЕС на Комисията: съображения 31 и 43, както и

член 5, параграф 1, буква ж) и параграф 5, член 8, член 10, параграфи 2 и 4, член 13, член 19, параграф 5, първа алинея, член 23, член 30, параграф 2 и приложение I, част II, буква д).

- Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година относно правата на потребителите, в редакцията след изменението ѝ с Директива 2023/2673: член 16д.
- Регламент (ЕС) 2021/379 на Европейската централна банка от 22 януари 2021 година относно балансовите позиции на кредитните институции и на сектор „Парично-финансови институции“ (преработен текст) (ЕЦБ/2021/2): приложение II, част 2, таблица на категории инструменти, категории активи, точка 2 (Кредити), подточки 1 б) и 1 в).
- Директива (ЕС) 2023/2225 на Европейския парламент и на Съвета от 18 октомври 2023 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 2008/48/ЕО: съображения 35, 41 и 73, както и член 9, параграф 2, буква ж), член 18 и член 31.

Посочени разпоредби от националното право

- Código Civil (Граждански кодекс): член 6, параграф 3, член 1303 и член 1896, първа алинея.
- Ley de 23 de julio de 1908 sobre nulidad de los contratos de préstamos usurarios (Закон от 23 юли 1908 г. за недействителност на договорите за заем с лихварски характер): член 3.
- Ley 3/1991, de 10 de enero, de Competencia Desleal (Закон 3/1991 за нелоялната конкуренция от 10 януари 1991 г.): член 7.
- Ley 7/1995, de 23 de marzo, de Crédito al Consumo (Закон 7/1995 за потребителските кредити от 23 март 1995 г.): член 13.
- Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo (Закон 16/2011 за договорите за потребителски кредити от 24 юни 2011 г.): член 10, параграф 3, буква г), член 14, параграф 2, член 16, параграф 2, буква г), член 21, параграф 2, член 25, член 34 и приложение I.
- Ley 2/2011, de 4 de marzo, de Economía Sostenible (Закон 2/2011 за устойчивата икономика от 4 март 2011 г.): член 29.
- Orden ECC/159/2013, de 6 de febrero, por la que se modifica la parte II del anexo I de la Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo (Наредба ECC/159/2013 от 6 февруари 2013 г. за изменение на част II от приложение I към Закон 16/2011 за договорите за потребителски кредити от 24 юни 2011 г.)

- Circular 8/1990, de 7 de septiembre, del Banco de España (Циркулярно писмо 8/1990 на Централната банка на Испания от 7 септември 1990 г.).

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 На 17 май 2003 г. ищцата подписва с кредитната институция Bankinter, която е ответник по делото, договор за револвираща кредитна карта.
- 2 Кредитът, по който е предоставена кредитната карта (наричана по-нататък „първоначалната карта“), е със следните характеристики:
 - а) Кредит чрез карта с отложено плащане (*extended card debt*) съгласно таблица на категории инструменти, категории активи, точка 2 (Кредити), подточка 1 б) (по-конкретно, кредити с отложено плащане), съдържаща се в част 2 на приложение II към Регламент (ЕС) 2021/379. Месечната погасителна вноска е в размер на 5 % от предоставената сума, с минимална вноска 30,05 евро, като ищцата има възможност да променя по телефона начина на погасяване с друг процент (надхвърлящ 5 %) или с друга фиксирана сума.
 - б) Договорът за кредит, по който е предоставена кредитната карта, е безсрочен.
 - в) Кредитът е револвиращ (*revolving*) по смисъла на Регламент (ЕС) 2021/379, приложение II, част 2, таблица на категории инструменти, категории активи, точка 2 (Кредити), подточка 1 в) (револвиращи кредити).
 - г) Кредитният лимит по картата се определя от кредитната институция. Кредитът е при месечен номинален лихвен процент (НЛП) от 1,52 % и годишен процент на разходите (ГПР) от 19,84 %. В договора не са посочени допълнителните допускания се изчисляване ГПР по безсрочен договор.
- 3 Освен това, ответникът не доказва извършването на предварителна оценка на кредитоспособността на ищцата. В договора е отбелязано единствено, че тя е пенсионер и че получава пенсия за инвалидност в размер на 468 евро, че е омъжена при режим на разделност, че е собственик само на едно жилище и че притежава още две дебитни/кредитни карти.
- 4 От друга страна, в *Reglamento de las Tarjetas de Crédito Bankinter* (Правилник за кредитни карти Bankinter) са посочени два вида кредитни карти — едните с погасяване в края на месеца, а другите с отложено плащане (първоначалната карта е от втория вид). От исковата молба се установява, че ответникът, който не сочи доказателства за обратното, не е предложил на ищцата погасяване в края на месеца.
- 5 На 18 март 2021 г. ищцата сключва нов безсрочен договор за кредитна карта (наричана по-нататък „втората карта“), кредитът по който е револвиращ, с

кредитен лимит от 6200 евро и с отложено плащане. НЛП е по този кредит е 16,38 %, а ГПР — 17,67 %. Ищцата сключва договора за втората карта онлайн. В онлайн интерфейса е отдадено по-малко значение на начина на погасяване в края на месеца и по-голямо на начина на погасяване като този по първоначалната карта или на отложеното плащане при нови условия. Ищцата избира нови условия, с фиксирана погасителна вноска в размер на 100 евро и минимално плащане от 3 % върху разполагаемата сума. Ищцата твърди, че става въпрос за едно и също правоотношение и че договорът относно втората карта е само изменение на този относно първоначалната карта.

- 6 На 17 март 2023 г. ищцата предявява иск срещу ответника пред Juzgado de Primera Instancia n.º 1 de Fuenlabrada (Първоинстанционен съд № 1 Феунлабрада, Испания).

Основни твърдения на страните в главното производство

- 7 Главната претенция на ищцата е клаузата за възнаградителни лихви и за начина на плащане („условия за погасяване“) да бъде обявена за недействителна, тъй като е неравнопоставена по смисъла на Директива 93/13/ЕО. Ищцата твърди, че клаузите в договора са непонятни и не са съставени на ясен и разбираем език (т.е. не са „прозрачни“). При условията на евентуалност ищцата претендира обявяване на недействителността на клаузата за комисионна за покана за плащане на непогасени вноски, отново поради неразбираемост или неравнопоставен характер на същата. И в двата случая ищцата иска като последица от обявяването на недействителността да бъде приложен член 1303 от Гражданския кодекс.
- 8 Ответникът оспорва исканията на ищцата.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

Предварителни бележки

- 9 Възможно е испанските съдилища да не прилагат националното право в съответствие с Директива 93/13/ЕО и директивите относно договорите за потребителски кредити [Директива 87/102/ЕО, Директива 2008/48/ЕО и Директива (ЕС) 2023/2225 (която е в период на транспониране)].
- 10 По отношение на главното искане на ищцата за обявяване на недействителността на договорите за кредит чрез кредитна карта поради нарушение на Директива 93/13/ЕО, между областните съдилища (включително между отделните състави на Audiencia Provincial de Madrid (Областен съд Мадрид, Испания), специализирани по дела, свързани с договори за кредит с неравнопоставени клаузи) съществуват дълбоки различия по въпроса дали като цяло условията за погасяване на револвиращи кредити

са ясни и разбираеми или дали трябва да се извършва проверка съобразно обстоятелствата във всеки отделен случай.

По първия и втория преюдициален въпрос. Режим на възстановяване на вноските по Директива 93/13

- 11 В диспозитива на решение от 15 юни 2023 г., Bank M. (Последици от обявяване на договора за недействителен), C-520/21, EU:C:2023:478 (наричано по-нататък „решение Bank M.“), Съдът е постановил:

„Член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкуват в смисъл, че:

- допускат съдебна практика по тълкуването на националното право, според която потребителят има право да иска от кредитната институция обезщетение, надхвърлящо връщането на платените месечни вноски и разноските, платени във връзка с изпълнението на този договор, както и плащането на законна лихва за забава, считано от поканата за плащане, при условие че са спазени целите на Директива 93/13 и принципът на пропорционалност, и
- не допускат съдебна практика по тълкуване на националното право, според която кредитната институция има право да иска от потребителя обезщетение, надхвърлящо връщането на паричните средства, предоставени за изпълнението на този договор, както и плащането на законна лихва за забава, считано от поканата за плащане“.

- 12 В испанската съдебна практика няма единодушие по въпроса коя национална разпоредба трябва да се прилага в случая на обявяване на договор за револвиращ кредит за недействителен. Различните разпоредби, които биха могли да бъдат приложени, са следните:

а) Член 1303 от Código Civil (Граждански кодекс), съгласно който „[к]огато договорно задължение е обявено за недействително, всяка от страните е длъжна да върне на другата вещите, които са били предмет на този договор, плодовете от тях и цената, платена като насрещна престация за тези вещи, заедно с лихвите, освен в случаите, предвидени в следващите членове“.

б) Член 3 от Ley de 23 de julio de 1908 sobre nulidad de los contratos de préstamos usurarios (Закон от 23 юли 1908 г. за недействителност на договорите за заем с лихварски характер; наричан по-нататък „Закон за лихварството“), който предвижда: „Когато в съответствие с настоящия закон даден договор бъде обявен за недействителен, заемополучателят е длъжен да върне само получената в заем сума; ако заемополучателят е погасил част от тази сума с начислените лихви, заемателят е длъжен да му върне това, което с оглед на всичко получено надхвърля предоставената в заем сума“. По

отношение на този закон следва да се има предвид, че това е национален закон за борба с лихварството, който разпростира оценката за неравноправния характер спрямо адекватността на цената или на възнаградението по смисъла на член 8а, параграф 1, първо тире от Директива 93/13.

в) Член 1896, първа алинея от Гражданския кодекс, който предвижда: „Който недобросъвестно приеме недължимо плащане, дължи законната лихва, когато плащането е в пари, или плодовете, които е получил или би трябвало да получи, когато получената вещ дава плодове“.

- 13 В съдебната практика, която допуска обявяване на недействителността на договорите за револвиращ кредит поради липса на прозрачност на условията за погасяване, се приема, че правоотношението се урежда по реда на член 1303 от Гражданския кодекс (например, решение 466/2023 от 26 октомври на Audiencia Provincial de Madrid (Областен съд Мадрид), състав 25а, ES:APM:2023:16355). Прилагането на член 1303 от Гражданския кодекс не е поражда проблеми, когато за недействителни се обявяват отделни клаузи от договора, но същият запазва действието си. Когато, обаче, договорът бъде обявен за изцяло недействителен, член 1303 предполага реципрочно връщане на насрещните престации, като не само търговецът плаща лихви за погасителните вноски и разходите, но и кредитополучателят трябва да плати лихви, считано от датата на предоставяне на кредита. Престациите и лихвите, платени от двете страни, се прихващат до по-голямата сума (например, решение 356/2023 от 8 март на Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания), ES:TS:2023:1097). Само че насрещното *restitutio in integrum* противоречи на съдебната практика, установена с решение Bank M.
- 14 От своя страна, член 3 от Закона за лихварството само трансформира заема в (безлихвен) заем за послужване, без да предвижда допълнителното обезщетение, на което потребителят има право. Съдебната практика прилага буквално разпоредбата, без да допуска различни последици (решение 20/2024 от 10 януари на Tribunal Supremo (Върховен съд), ES:TS:2024:19).
- 15 Освен това, в испанското право режимът на връщане на акцесорните престации (лихви) отдава значение на недобросъвестността на този, който получава недължимо плащане, по-специално, в член 1896, първа алинея от Гражданския кодекс, който е включен в раздела „Възстановяване на недължимо платеното“. Поначало Tribunal Supremo (Върховен съд) приема, че спрямо връщането на престациите се прилага член 1303 от Гражданския кодекс, но в случаите, когато се претендира връщане на плащания, получени от трети лица на основание на клауза, която е обявена за недействителна (например, нотариални такси и такси за вписване), той е постановил, че „за да се гарантира ефективността на посочения член 6, параграф 1 от Директивата, що се отнася до лихвите, които трябва да бъдат начислени върху сумите, които потребителят трябва да получи, приложим по аналогия е член 1896 от Гражданския кодекс, тъй като обявяването на дадена клауза

за неравнопавна е равнзначно на недобросъвестност у кредитора“ (решение 725/2018 от 19 декември на Tribunal Supremo (Върховен съд), ES:TS:2018:4236). Съгласно друго становище, застъпено в съдебната практика (решение 842/2011 от 25 ноември на Tribunal Supremo (Върховен съд), ES:TS:2011:7981), недействителността поради нарушение на законодателството за защита на потребителите „превръща платеното от потребителите в недължимо и подлежащо на възстановяване“.

- 16 Според запитващата юрисдикция, член 1303 от Гражданския кодекс представлява прекалено опростено („технически несвършено“) правило за уреждане на отношенията. Поради това, особено в случай като разглеждания, същото трябва да бъде допълнено от правилата за възстановяване на недължимо платеното, тъй като посредством разграничението между добросъвестност и недобросъвестност на лицето, което получава изпълнението, тези правила позволяват спрямо търговеца, отговорен за недействителността на съответната клауза или договор, да бъде приложен по-правилен подход, ограничавайки правото му на възстановяване. Всъщност, Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo (Закон 16/2011 от 24 юни 2011 г. за договорите за потребителски кредити; наричан по-нататък „Закон 16/2011), който е специален закон, приет след Гражданския кодекс и Закона за лихварството, в член 25, озаглавен именно „Възстановяване на недължимо платеното“, предвижда правото на потребителя на минимално обезщетение.
- 17 В този контекст, Съдът е постановил, че държавите членки да трябва да определят в националното си право правилата за констатиране на неравнопавния характер на договорна клауза и за реализиране на конкретните правни последици от тази констатация. Въпросната констатация, обаче, трябва да дава възможност за възстановяване на правното и фактическо положение на съответния потребител, такова каквото то би било при липсата на тази неравнопавна клауза, по-специално като му даде **право да си възстанови облагите, които продавачът или доставчикът без основание е получил** в негов ущърб по силата на споменатата неравнопавна клауза. На практика, уредената с националното право защита, гарантирана на потребителите с Директива 93/13, не може да изменя същността на тази защита [решение от 30 юни 2022 г., Профи Кредит България (Служебно прихващане в случай на неравнопавна клауза), C-170/21, EU:C:2022:518, т. 43].
- 18 Освен това, според запитващата юрисдикция, лишаването на недобросъвестния търговец от възможността да претендира лихви от потребителя следва от тълкуването а *sensu contrario* на член 1896, първа алинея от Гражданския кодекс. Този подход съответства на европейското предложение за хармонизиране на възстановяването при наличие на незаконосъобразни договори (член 15:104 във връзка с член 15:102 от Principles of the European Contract Law) и на практиката на Съда.

По третия преюдициален въпрос. Директивите за потребителските кредити и пропорционалност на санкциите

- 19 В испанското право член 25 („Възстановяване на недължимо платеното“) от Закон 16/2011 предвижда: „1. Върху всички недължимо платени суми по договор за кредит се начислява законна лихва без допълнителни условия. Ако договорната лихва е по-висока от законната, се начислява първата без допълнителни условия. 2. Ако недължимото плащане се дължи на умишлено поведение или небрежност от страна на кредитора, потребителят има право на обезщетение за причинените вреди, което при всички положения не може да бъде по-ниско от законната или от договорната лихва, ако същата е по-висока от законната, увеличени с пет пункта“. Разпоредбата на член 13 от Ley 7/1995, de 23 de marzo, de Crédito al Consumo (Закон 7/1995 от 23 март 1995 г. за потребителските кредити; наричан по-нататък „Закон 7/1995“) по същество е предвиждала същото.
- 20 Посочените разпоредби са по-строги спрямо кредитора по смисъла на член 15 от Директива 87/102, отколкото Закона за лихварството или Гражданския кодекс. Тези разпоредби са по-строги и по смисъла на Директива 93/13.
- 21 Освен това, както Съдът припомня, националната юрисдикция трябва, доколкото е възможно, да приложи вътрешните си правила по такъв начин, че да се изведат всички последици, произтичащи според националното право от констатирането на неравноправния характер на съответната клауза, така че да се постигне резултатът, определен в член 6, параграф 1 от Директивата, а именно че потребителят не е обвързан от неравноправна клауза (решение от 30 май 2013 г., Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, т. 52 и 53). От друга страна, член 10, параграф 2 от Директива 2008/48/ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че изисква националният съд, сезиран със спор относно вземания, възникнали в резултат на договор за кредит по смисъла на тази директива, да проверява **служебно** дали е изпълнено предвиденото в посочената разпоредба задължение за предоставяне на информация и да съобрази последиците, произтичащи по националното право от неизпълнение на това задължение, стига санкциите да отговарят на изискванията по член 23 от посочената директива (решение от 7 ноември 2019 г., Profi Credit Polska, C-419/18 и C-483/18, EU:C:2019:930, т. 69).
- 22 Испанските съдилища, обаче, са колебливи при прилагането на член 13 от Закон 7/1995 и член 25 от Закон 16/2011. Наред с прилагането по инерция на Гражданския кодекс, влияние изглежда оказва евентуалната непропорционалност за кредитора, по-специално, ако бъде прието, че той е действал недобросъвестно. Вярно е, че в основата на Закон 16/2011 стои Закон 7/1995, който е приет в условията на по-високи лихвени проценти. Въпреки това, в други области правото на Съюза предвижда още по-строги санкции.

- 23 В този контекст възниква съмнението дали прилагането на посочените разпоредби е съвместимо с принципа на пропорционалност.

По четвъртия преюдициален въпрос. Гражданскоправни санкции за липса на извършване на оценка на кредитоспособността

- 24 Съдът е постановил, че членове 8 и 23 от Директива 2008/48 трябва да се тълкуват в смисъл, че изискват националният съд да проверява **служебно** дали е налице неизпълнение на предоговорното задължение на кредитора да оцени кредитоспособността на потребителя, предвидено в член 8 от тази директива, и да приложи правните последици, произтичащи от националното право в случай на неизпълнение на това задължение, стига санкциите да отговарят на изискванията на посочения член 23 (решение от 5 март 2020 г., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, т. 46).
- 25 В разглеждания случай, въпреки че задължението за оценка на кредитоспособността не е съществувало към датата на сключване на договора за първоначалната кредитна карта, правото на Съюза и националното законодателство (също относно револвиращите кредити) предвиждат едно динамично задължение, което се прилага всеки път преди значителното увеличаване на общия размер на съответния кредит. През годините разполагаемият кредитен лимит по първоначалната кредитна карта се е увеличил значително, но ответникът не представя доказателства, че разполага с оценка на кредитоспособността. Освен това е под въпрос дали кредитите по картите на ищцата са били подходящи за нея с оглед на личното и финансовото ѝ състояние.
- 26 За нарушение на задължението за оценка на кредитоспособността испанското право предвижда административни санкции (член 34 от Закон 16/2011), които до момента са напълно бланкетни и неефективни, но не предвижда гражданскоправни санкции или поне не изрично. Нарушението на задължението за оценка на кредитоспособността обаче, трябва да води до гражданскоправни санкции. Според Съда, за да бъде ефективна и възпираща определена санкция, е важно нарушителите да бъдат лишени от икономическите облаги, произтичащи от извършените от тях нарушения. Освен това, съответната санкция не може да осигури достатъчно ефективно защитата на потребителите срещу рисковете от свръхзадължнялост и неплатежоспособност, която Директива 2008/48 цели, ако не оказва влияние върху положението на потребител, на когото е бил предоставен кредит в нарушение на член 8 от тази директива [решение от 10 юни 2021 г., Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479, т. 32].
- 27 Съдът също така е постановил, че членове 8 и 23 от Директива 2008/48 трябва да се тълкуват в смисъл, че когато кредиторът не е изпълнил своето задължение да оцени кредитоспособността на потребителя, те допускат санкционирането на кредитора в съответствие с националното право посредством нищожност на договора за потребителски кредит и изгубване

на правото да му се платят уговорените лихви, макар договорът да е изпълнен изцяло от страните и за потребителя да не е настъпила вредоносна последица вследствие на това неизпълнение [решение от 11 януари 2024 г., *Nárokuj*, C-755/22, EU:C:2024:10, т. 52].

- 28 В този смисъл изглежда, че испанското право нарушава Директива 2008/48, тъй като не предвижда гражданскоправни последици при неизпълнение на задължението за оценка на кредитоспособността.

По петия преюдициален въпрос. Нелоялни търговски практики

- 29 Ответникът не представя доказателства, от които да се установява, че към датата на подписване на договора за първоначалната карта е предложил на ищцата кредит с възможност за плащане в края на месеца. Наистина, Директива 2008/48 не налага задължение да се предлагат различни способи за погасяване на револвиращите кредити. Посочената директива установява задължение единствено за изявлението, предвидено в член 5, параграф 5 и член 10, параграф 4, а срокът за транспониране на Директива 2023/2225, която задължава представянето на гама от продукти, взе още не е изтекъл. Въпреки това е възможно практиката на ответника да е нелоялна, тъй като е заблуждаваща. На практика, други правни системи предвиждат задължение за придружаваща оферта, алтернативна на тази за кредит с погасяване на периодични вноски (например, френското законодателство — вж. член L 312 62 от Code de la consommation). В Испания на този проблем вече се обръща внимание: „банките не би следвало да избират по подразбиране определена в договора минимална погасителна вноска за изплащане на кредита (Banco de España (Централна банка на Испания), Proyecto de Guía de transparencia del crédito revolving 2023 (Проект на ръководство за прозрачност на револвиращите кредити 2023), достъпен на интернет адрес <https://www.bde.es/wbe/es/entidades-profesionales/operativa-gestiones/consultas-publicas/consultas-publicas-banco-espana/>).
- 30 Освен това, въпреки че Директива (ЕС) 2023/2673 е неприложима по делото в главното производство, към датата на сключване от разстояние на договора за кредит за втората карта изборът на дизайн на интерфейса би могъл да бъде счетен за „манипулативен“ по смисъла на съображение 41 от тази директива, тъй като става въпрос за избор, който насочва потребителя към избори или действия, които са в полза на търговеца, но които може да не са в интерес на потребителя, като изборът се представя по начин, който не е неутрален, например по-силно открояване на някои възможности за избор чрез визуални, звукови или други компоненти, когато от потребителя се иска да вземе решение.
- 31 От друга страна, Съдът вече е постановил, че установяването на нелоялния характер на дадена търговска практика по смисъла на Директива 2005/29 представлява един от елементите, на които компетентният съд може да основе преценката си за неравноправния характер по смисъла на Директива

93/13 на клаузите на договора относно тази практика, съдържащи се в договора между търговеца и потребителя [решение от 10 юни 2021 г., *Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg)*, C-303/20, EU:C:2021:479].

По шести и седми преюдициален въпрос. Изчисляване на ГПР

- 32 Съгласно член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, „[д]оговорът за кредит посочва по ясен и кратък начин: [...] ж) годишния процент на разходите и общата сума, дължима от потребителя, изчислена при сключването на договора за кредит; посочват се всички допускания, използвани за изчисляването на този процент“. От своя страна, член 19, параграф 5, първа алинея от Директива 2008/48 предвижда: „Когато е необходимо, за изчисляване на годишния процент на разходите могат да бъдат използвани допълнителните допускания, предвидени в приложение Г“.
- 33 По отношение на безсрочните договори за кредит, включително за револвиращ кредит, с Директива 2011/90/ЕС на Комисията от 14 ноември 2011 година за изменение на част II на приложение I към Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета в част II на приложение I към Директива 2008/48/ЕО е включена буква д), в която са установени допълнителни допускания за изчисляването на годишния процент на разходите. В испанското право допълнителните допускания по Директива 2011/90 са транспонирани дословно. Член 21 от Закон 16/2011, от своя страна, предвижда, че ако в договора за кредит не е посочен ГПР, задължението на потребителя се свежда до плащане на законната лихва в договорените срокове.
- 34 Съдът е постановил, че както се посочва по същество в съображения 31 и 43 от Директива 2008/48, от **основно значение** е потребителят да е получил информация за общия разход по кредита под формата на процент, изчислен съгласно единна математическа формула. Всъщност, от една страна, предоставянето на тази информация допринася за прозрачността на пазара, тъй като позволява на потребителя да сравни офертите за кредит. От друга страна, тя му позволява да прецени обхвата на поетите от него задължения (решение от 21 април 2016 г., *Radlinger и Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, т. 90). Съдът е постановил също, че **на непосочването на ГПР в договор за кредит трябва да се приравни ситуация**, в която договорът съдържа само математическа формула за изчисляването на този ГПР, **без обаче да предоставя необходимите** за това изчисляване **данни** (решение от 20 септември 2018 г., *EOS KSI Slovensko*, C-448/17, EU:C:2018:745, т. 66).
- 35 Освен това Съдът е приел, че търговска практика, състояща се в посочването в договор за кредит на по-нисък от действителния ГПР, трябва да се окачестви като „заблуждаваща“ по смисъла на член 6, параграф 1 от Директива 2005/29, доколкото подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не

- би взел. Националният съд трябва да провери дали това е така по делото в главното производство. Установяването на нелоялния характер на такава търговска практика представлява един от елементите, на които по силата на член 4, параграф 1 от Директива 93/13 компетентният съд може да основе преценката си за неравноправния характер на договорните клаузи относно цената на отпуснатия на потребителя кредит (решение от 15 март 2012 г., Pereničová и Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, т. 47).
- 36 В разглеждания случай, в договора за първоначалната карта няма информация за възприетите допускания за изчисляване на ГПР. Посоченият договор съдържа единствено препратка към Circular 8/1990, de 7 de septiembre, от 7 септември 1990 г. del Banco de España (Циркулярно писмо 8/1990 на Централната банка на Испания). В договора за втората карта тези допускания също не са обяснени. Всъщност, договорът препраща към формулата, съдържаща се в приложение I към Закон 16/2011, където тези допускания са посочени. Доколкото, с някои изключения, кредитните институции използват подобни клаузи за изчисляване на ГПР чрез препращане, следва да се установи дали същите са допустими или напротив — за да бъде получена посочената информация, е необходимо извършването на действия, които, доколкото вече става въпрос за правни проучвания, не биха могли разумно да се очакват от средния потребител (решение от 13 юли 2023 г., Banco Santander (Препращане към официален индекс), C-265/22, EU:C:2023:578, т. 60).
- 37 На последно място, ако ГПР е от особено значение, а непосочването на допълнителните допускания за изчисляването му трябва да приравнени на ситуация, в която ГПР не е посочен в договора за кредит, възниква въпросът дали национално правило, което допуска кредитната институция да претендира законната лихва въз основа на тези допускания, лишава от възпиращо действие и нарушава принципа на ефективност на защитата на потребителите съгласно Директива 93/13. На практика, такова правило не би могло да се счита за съвместимо със съдебната практика, установена с решение Bank M, нито изпълнява изискването по член 23 от Директива 2008/48 за ефективен, пропорционален и възпиращ характер на санкциите, които държавите членки установяват за нарушаване на националните разпоредби.
- 38 Този въпрос е от особено значение, тъй като в разглеждания случай, за да бъде лишен ответникът от лихвите, може да се окаже необходимо не само да се възприеме различно тълкуване на Гражданския кодекс и на Закона за лихварството, но и да се изключи приложението на националното правило, установено специално (*lex specialis*) за хипотезата на порок в договора поради пропуски в информацията за ГПР.